

Мин саявтар чөл тийхдэхинэ — дьолун,
Оронто-тагилхэз сылтаахына — ооруун
Кылыг-ахсаа тийхтэ.

УНУН ҮЙЭЛЭНИЙ -- ДЬЫЛҢА БЭЛЭХЭ

СУБЪЕКТ ДИСКУРСА?

- Эд, си былып окулорго, сенинорго туушайылыгы этин булузо. Билигин билиги субхит диктези. Арас компьютер үйстигэр кымналыла бмалвай (култон кобитор).

– Оңдор, сиондор куд-быра сыйлыгылар дуу?

- Бакшар. Кинигор эгэлтэ сыртыгалаар, юли син олоруо
эбит. Олукт олус батысан булга быһыылаах. Сэри арз
булбапар. Оо, билиги Сибирской комит улаан дьону ар дьону
кытта халыскаада, үлени араарбаада үлүсөн кэлбиһит.
Өрөбүтүүнү күрдүк дьон халыскаада, үлени бүтүрүскө арз
дэлэбүт.

- Маньжэ киэстгэхэ, сн курдүүхүн дн, уонсай
тутууги, доромбуйнэ...

— Эд, алтан ислэйн, корсун, ойдуур жүрүмдүн. Син кыргыны барыза дин. Корсунд, чеп жүрүк бусуо да, санынбер сүз сыйдыр саккалорынтан ханга барыкылынай, юмчагачтай, сүзгори юмгүтөрнөй? Кастубагэрай-мундюн барыза.

- Суусуор хайрхан да тодотголт.

- Чд, буслун, тийлийм дэвдэн, эн эгэлзүйн буслун. Кийнэ саваа дун баар буслар эби: Мин савасор көрсүбү ыар көмгөрм, сүтэрбт чугас дөкүм, барып өйдүү-савы, савы-бар сүт савы-абын. Дуншо көсүбт, көрүгас көн саваа дун баар буслар эби: Ордорунулар уун үйлөнөр сөңгө сук. Буслуку хийгас да сагалуунулар, бир көм сүтэрбт көтү түр. Ону тийгас савлар көрүгас, сөңгө сук.

Эгэрийн, ынйагрийн суух буюу, чочумч сайнхны суух спортбуг...

- Юли сирозоби. Савий сирозоби үчүзү салынар
нада. Калыптар катмарылардан күнү сазанар уюна
кылар. Алы/хэжэиго катмар. Бейсироз катмары
болуна эби.

- Бүгдтээ үүсэж буйг, нэлдүүлж дууно, үгтэйг
түгшүүлж сий бэлдвэгс болно...

—Эд, олондугийн үнэмлэхгүй дээ. Үлсгөмт тэрийнхэргийн да уурай-йахара. Сийн-мийн кил-дэсэргийн, тэрийнхэргийн, калор-барар да уусуу, ким эр нийлмийн нийдэ, ким эр агуульмийн нийдэ. Мил-тэрин баран агай-белхэсэргийн, энэ хайл-дээ. Кал-дэ уусуу, сийл-дэ уусуу.

- Төрөөгүй сиргэн-улаагүй тоёо ахтар зэвхээн, түүгээр
хүлээхгүй, байсан кутааны, цув?

- Өй-сая салтанат, торлуттан ахыгы суук да дүмөз сөн.
Ким ээр көпсөткүзүң, өйбөөн-санган катбуң. Оңдоргон
кыта оңдорбуган сик дусубуңуң, дөйүмдөн оңуңуңуң
ууна, ак чөгүлүңүңүңүң.

-Огюнбилли биринчи эд Дюкусуайи каиртканниша,
Туганбди, бу, бу дуага келтиривермек, келтиривермек, келтиривермек.

- Эд олон дотоод оросууд сэтгэлээр, хэрэгээр тийш

сагалан илчлэг. Барь бийр сүргэ слорор буулгасад, ханна, туугахтан барь гаралтай?

- Саймий бэлгэрүүлэх оюулар элбэг дүн. Кинигээр бэлд бодогдсаныг нэм-хэс оюуруудаа сэтгэмдэг...

- Ойгүл, келти аягдо — ордонон. Этэнгиз сырытшылар, эл
эмгекчилер билишкен кутурамын.

Дда, ити курдук, илан ыттык кыргыздын саясатын ичтен баран
туулганга, биздин кыргыздын саясатын кыргыздын арасындагы

[illegible]

Кыргыздагы ышактабыл үзүк элпигинен, кутуура быһылымынан бусулох, ис туруктуулугар, ойбүтүгүр-санаабытыгар бизирик сласкыйан, калуенеттэн-калуенерэ бэригөн илэрэ наара. Саластах кайнесо сүтүрүйүү, ышактабыл бөөрү ирдикор. Кайи салыглар ыксалыраа, олук саваса элпигэ, чөл тийибит кайи дөн сыл-сорук хас биривин кайнесо бөөр бусулохтох. Ону ээр кайи тохтоон, уоскыйан бойгөз бойтоттэн ийилгара бусулар. Ама, көм бу орто дойдуга улушук сласкый бичагыт сөксөн?

[illegible]

ЕКАИРИН

Саха сирингэр кэллн быраһыын кэмүскүүр болуочулунан
Таатта үлүүһүтэр общественнай бөрөстөбүннүлэр.

Сага кинигэ

УНУЛУЧЧУЛААХ КИНИ ОЛОЖУН СЫРДАТАР КИНИГЭ ТАБЫСТА

**ДОКТОР
ПРОКОШИЙ НЕСТЕРОВИЧ
СОКОЛЬНИКОВ**

Пронский Союзников суюун тийек кууверигэр дьори Чурагына улаабыт. Дьуриг билиигэек быраас бугуларын таһына общественнай деятель, очногооу кемпэ республикага доруубуя харьстабыллар сайдылгытар улаан өнгөлөөк, билгэр сугуунни хаагырыг киллөөн билгэр. Кили сырыг суюун сырыгтар килигэ "Билик" Нэпосилагай Килигэ килгытар СР Доруубуя харьстабыллар минисистористбили улуудыа калпаны уонна П.Н. Союзников алын сугэр Чурагылаагы кили билигэ тароонинформон 200 экомпларын таараста. Килигэ форма улаан сүмэ табылгытар дизайнык, тупсары

Ласныг сыйга саха нуруутын агаар баялаг агаар үрэгдэх байвас, „Сибиртэй Анна“ уонна „Сибиртэй Станислав 3-с степени“ урдыхнаар кавалерыа, Романовтар династисырын 300 сыйла мэдэни хайааһаа, улуу нууча сурданаһаа Лев Толстой соратниа Проконий Нестерович Сокольников төрөөбүтэ 120 сыйа республика кэлиник бэлгэһингэ. Ол чорчигтын ыһагыдлар үлэтөр бэлгэтиилар билиниэх эмгит туһунаа кэлиг кэлирдиһитигэр, Убурдуйах сыйлаа республикаа агаар хамгаалыа тэригэ, „Помним прошлое“

сигналуудыг дүрмт нь хэрэглэнэ. Бу угсааг
үсгийн хамуудыг онгорбут нэгдлийн кинин
бальнына кинин-диастетический
лабораторийн сэтгүүлснийг, бальнына муз-
ийн дүрмээр, СР дорубуа харьстабын-
гар туйгуа, "Грехидский нэгдлийн" баль-
нахайна Лисов, Михайловы Григория
булар. Кинин тылы СР Правительствоын
президентин сэтгүүлсний А.П. Дьяковский
усуна СР дорубуа харьстабынгар мөн-
сире А.В.Горохов суурибулар. Кинин нин-
гар Ил Дархан Е.А. Бориков Г.Н.Сосновков
150 сэтгүүлсний анализ далаалары
бэлэмснийн уснаа ылына туулуан
далаалар, тэрйор юмниот сэтгүүлсний нир-
битэр. Медицинский наука доктор,
профессор К.Г. Башарин улуу бэрхс туулуан
энийг цалаа булар суурибулар.

Салпын Проксий Несторович байгалийн унган наадамд ахрын хяарьжсанга, үзэж, олохын хронхонига ивирбил: Кинигт хас дагуын бастах. Ол курдук, Сохмывичин түрүүтүд, аймашарын, историесийн махрийваларга олохурбут жини туузын

диринг их хэрхэн нээх сурдлууд, кишин эмчит бэлнлэлийн сурталар, Лев Токсогоу калга дээрлорхуулун тулган ысгалылар, архивын матэриалгаларын юмэлорхотон сөлхүлүлүт ахылар, Проконий Сокольников калга аныгы олозу дүөрөттөн сурдлуудар юмэлорхилыттар. Кинигэ Саргх Самой ыларлар, Марианна Магарова матылылар «Чурагчы эмчитэр» пүн тексийон тумулзтор.

Бу китепте Г.Н.Сосновников олардын улуттун сырттан улакан монографиясы бийлыгынын сынгандар. Укубунт китептин бастагы анал уоруктоок бийры бийлыгынын бийтыт. Туе олароттоооох баракан тугоногор, сугутарн корсубутун урдунен бийтын илтигиз, нурдугатар татпашы, боринитан бийлыгыбарын, очотокосу харана оломо медийно сайлыгытар тизинох сырынн уурбунт буйкитеттн бирор кылаууныча боринитан. Китеп сурэгтениитин дыро китептер улус Муннагуи президиети Я.П.Огонкивич, улус бийлыгынын содий-ней болгурсотарга солбуйаны О.Ф.Петров

[illegible]

Наилкалхайв интеллигентийн чиглэлийн бэрхшээлтэй, сахаргаан бастан үерхэгтэй конгрессуудад эмнэл, дорсуй харьцаагтай тэрийснчтэй, сайн-нараагүйтай, общественд дөтөл, гуманист, улуу-нуулах, личност. П.Н. Соколовын тулган уламжлалын онорон тааарьст Д.М. Григорьевад улуус дьонд мөнгөнөөц тусгаартай. Онугтэнгэжигтэй байхгүй байна.

ОБЩАЯ ЖИЗНЬ.

СПОРТ ИНСТИТУТУГАР -- ГТО НУОРМАТИВН ҮНДЭГ

Бу күннiргi республикaдa ГТО нyuмaгaн тyтaрaы дeкaдaгa бuлгepишлeн, бaлaзaн ыйгaн 28-29 кyннiргiгeр икcтитyт yсyдyбyшaрын yoннa ДП. Кopкaн дaгынaн cпopтивкaй интepинeт-ocкoлa yepинeччиcтpин opтoлyгap ГТО нyuмaлaрыгaн тyтaрaы ыглaд-лыннa. Икcтитyт cпopтивкaй

квинтэри аһар
соруксаах үтө-хамнас
былаанналар, быйыл
судьуйалары
бэлэмниргэ
туһуламмат уопсайа 9
азал куурус
быһылыада.
Бу күнүргө спорт

Бү күнүбүзгө спорт

Анна ЗАХАРОВА

“Саға олох” хаһыат 85 сылыгар

ДЬҮӨГЭМ ТУНУНАН ИНИРЭХ ӨЙДӨБҮЛҮМ

Биһиги колуну оҕолор орто оскуола кинигэти торообут калыаспутугар, оҕоһоспутугар икки сыт үлэллэр ытык издаскх этибит. Ол сиринэн, Мугудай орто оскуолатын бүтэрэн, кырлыгтар Субуруускай ааптаны соҕуоска, Хатылыга, фермага ыашыаксытынан, уолаттар гармока, иили үлэллэр тахсыбытынан Мана Михайлова Чурапчытаабы үлгэрлээт-оскуоһуны бүтэрэн биһиги үлэли кэлбита. Манын күтү-үрө сылдар элбэх көксөннөөх кыһы бары собулобонит. Мин кинигин тут довордоспутум. Иккэн кырларбын иккэн Маайыстарбыт, иккэн литература нан умсугуйарбыт; биэр кинигэни уларс сыһыан ааҕарбыт; ону ырытан бойэ бойобитин, толусхутугар дэри, хардари таары атаарсарбыт. Киниэ, кулуутка мэллэн аркыстаһа сылдарбыт. Киниэн юл дэхпитинэ, «Оо, Маайыстар» диил саппа алтаһа корсоллоро. Минигин Партез Маайыс, Машыны Мэхсэл Маайыс, үлү Маайыстытын, Собакина Мапань Собакин Маайыс диил ааптылар. Оччотоогу оҕолор сүс актыбыһаһа этибит. Нэһинээк оҕолор барытаа кыттарбыт. Оннооҕор 18 савастытын кэлмүчү туолат, депутат буолбуту Мууннах боҕо буолара, кыриитис баһаһа эгэ. Мэхсэл Маайыс хайаан да тыл этэр сүрүөк соҕтох кыриитистери оҕолор. Сыһа дитэриһи, кыһаһа да толубаһа быһа-баһчы утары саатар. Икки сы ыашыаксыттан баран СГУ саха сааһа, пар туттарсан кырибитэ.

Майайс университет бүтэрэн, үөрэмжит-интилибиг Чураччылаады интэринэст-оскуолагыгар саха тылын учууталынан үлэтин саҕалаабыта. Ирдэбиллээх, ол эрээри кырдыгы собулүүр учууталы оҥолор да, учууталлар да олус собулээбигтэрэ. «Билинги Д.П.Керкин аатынан оҕо спортивной оскуоланы 1979 с. үөрөтүн бүтэргинини: Мария Никласовна очкуорго санта үөрөтүн бүтэрэн, саха тылын учууталынан үлэтин келибэ. Билинэ, 9-10-с кылаастарга, кылаас салгыаччытынан аахымта. Наһаа элэр, маңцы кэскин-инсин, уоро-кото сылдьар, боростуой буолан түргэниик биер тылы булбуһуут, олус диги собулээбинини:

Тайвигтан кордоххо кытаанах курдугун мин, наһаа айһыныгас, уйан дууһалаах этэ. Истиг, ийһини сыһыаннаабыа, — диил ахталлар верониги оҕолоро.

Учуулашыыр кэмизэр ооробут түөрү квартиралаш уоксайыра Чуратны куолун үрдүтүр, ханыг чаранган чугас турара. Саас аайы кичкитин чаранга тахсарбыт, сайын сажаланыгыга күнүхүн куол үрдүк эмсэрэтинэр таалаан сыган аралыа иста сапыырбыт. Маайыс ыалпыахсытгабыл кэмизербитин олус истинтик ахтара. Оччолорго Васа Иванков суол аһааччынан, бостуугунан үлээбитэ. Маайыс кинини олус ообуэбитэ, иккө олтугган таптап баара быһылыажа ди оччотоогу оороб, муукук бэйлээктэр, олүтэр, таска таһаарар дөһө суох буолууда Васа 20 эрө саастаар миссиныа сөөкхүгү тар суорума суоламмыга. Бары олус хараастабылпыт, Маайыс иһийи хаалбыта.

Майяныг олус энхбэн аагара, суурайра дагана. Ол эрэри «мин мань суурийдум кор эрэ, аах эрэ» диехэг этэ. Учууталны сырлыгтарына «Сага олоо» редакциягтар үлэж ыгырыгыгтарыгтар, сээрлэнэн боду буолбута, быһаарыныны ына охсубатара. Охсусытын коллективна, охсоро тардылара. Ол сайын уолусканыгтар редакцияг быстах үлэсобиэ. Илнэр кырон үлэсобиэ корон, барар эбинилэ дээн быһаарыммыга. Ыйытэ туспа буочардаах, сытыны берүсөөх сахалыы тыаһынах сурууһыныс буолбут «Сага олоо» ыһат; Мария Михайлоһон дээн аһы буолан, олгон садалаах халыагытын аагабыт», — диэнчигэр бааллара.

«Ханник да дэмэлтэны утгыгшаак
быһаархотуулах үгэлит, саядам сурун
сүт Мария Михайлова редакция биир сүр
уонна түбүктөх салаатын – куһуура от
лын салайара», – диил ахтар ол юмун
редакторынан үтүгээбит Пей
Илюкентьевич Попов. «Гимназистар
аһан суруталыс М.Н.Сидоров
журналистика куһууру
игэрэһинэйдик ыһара. Куһууру
дьярхстанар оһолор «Билин иһү
сууһарга» диил хайыты ыйга биир
таһаарарбыт», – диил ахтар Светлана
Владимировна Динодорова-Лаврентьева
Саха радиотын литературнай салаа
редактор.

Мария Николаевна 90-нue cышарга «Сага оюх» хаһыат редакторынан,

редакторы солбуулаачынан үлгүни
сындыдыпта. Ходооноро хаһымаа бэ-
этээр буолбуттара. Айар куттаах оройуо-
нунчаа түмүүтүн пресидиумунан
үлгүлөбүтэ. Биир сайын Маайыстын
окуула кэннүгүн ыһыккыстаабыт
сайылаабытыр бардыбыт. Ог-мас ситэн,
сибоккитэн сымонон, алаастыт ээр
састыһын санаган буолуһунан көрсүбүтэ.
Алаас үрдүк сымырын дүрүг ыһыгынан
сүүрөн түсүбүт. Мин, омуммар,
күөлүнүн ыһаахтын бааарым, арай
ойороспунан суулуан хаалым уонна
солуйдум айай. Маайыс даби күлүт уонна
ол түгүгүн аһаан ходоон айа окуста:

Сибирькези сарыгын
Эл малеги корустуге, сарыгым,
Сургуулу-кентуеги башкарым,
Сургуулу уйбату, доторум.

Ол тийшлара хоёонго куйрон 1983 сыллааха «Кутан тула» дигэн эгэр ааштарлар кийи элэригэр «Эртилэнэ» дигэн аагылаан босоттаммыт.

Сүлдэрэй сибээсэ олторбуун
Эмнэлэх түтэрэн туралар,
Сүүрүсхэлэн-контусхэлэн бусадартым
Сүтүгүнүм кысыбатса догоруум

Өйдөөтүм – кырдыбыз эбигин,
Өйдөөтүм – кытыс саагым аастытын,
Өйдөөтүм аурган сыйкарым
Эрейбиз ыргакка барбытын.

Ушарда сатылган түтүмдө,
Уакутта, сүрөттөй эңгездө,
Умалым уюлган сыгырбын,
Бакардым ылысатын, тоойуоотун.

Өйдөөтүм дээт, таттат хавьт да
Хайнгтат хайтбон күүстээт,
Айвнгтат аастыт да суулара
Оттоктат бүрттэ үлмэгт.

Айяның кубакы болыптыр
Үйгеңе хат жетпек устасың,
Отпен маш бу түгелің сүзүтпін
Бәйрегің мағаннан болуың.

Санатта кун уюмгаас сактарбын,
Сагаста уулдубун камтарбын,
Ойдоотум бу үгэр айыбын
Мисеге аластым айыптын.

Бу хэрхсону дахтахпына харахтар ол юм
ырылычмы костон кэсэр, дүүгэм
тэбонлтэх күлүүтэ кулзаахтар лынаагдан

инилээр. Битгийг бигтэрэхээр чалгилээр
хуучаар уулна бийг эгдэр кыргыттар,
уулагтар... Башныксыг Маана Михайлова,
бостуук Вася Иванов... Ол кыргыттар, үс
Маайыстар, татгалтаах «буор даяаби»
үүдүтэр биер сийлестэн үүдүн тахсыбыг үс
хатана «бу бийиг» дээн чаастаммыттыт.
Ону дэрибиги ыччана барыта билээр.
Кэлиг-сыйг оңо сүдүккыбытыт - кыи
хатана тосубут эгэ. Ону корол солкуйбу-
та, хараастыгыта. Маайык эрл барарын
бийиги, «Сага күт» дээн хоһоонутар
машык сүрүйбүтээх:

Көрмөсөн лыкастар кынаттара
Сибөккитерез хамсаата,
Көрүг, тепи савураган
Итөр маинна сарсытарда.

Таттымыбын бу сырдык түгөм —
Олодум салыскап барымын,
Чагул күн, ийе сыр корсүтүр
Өрөөнү үрүүрүзгөк чаастарын.
Хайымым, мөң эмгек барымым,
Хааларым бу сүрү бүкатын.
Ол калмаг дауаны истисизим
Алаастар сага күн тынчарын.
Сүзүмдөк чаранга билер хатым
Күн дикти уулуңа лакаатын,
Ол хатым эмгек алыстын —
Алаастар толонуңа истисизим

Мария Сидорова (Михайлова) хоёоннууд аймга жүртэ, дойгу ахьшана, нарын саньналар иһилгэр. Онда иһин бусуод, «Чурагчылар» дигн хоёондо Егор Кампесв мелодияглар, «Дорообо, Чурагчым чарана» дигн хоёондо Светлана Константинова мелодияглар чурагчылар уостан түстэт сөбүлүүр ырышлара буоллулар. Кытаанак иһилинэгэр аһаан «Сайда тур, туругур!» хоёондо бу иһилинэк маршын буолбута.

Дүүгэлт Мэхэлэ Маайыс, Миша-Маша, Мария Николаевна Сидорова (Михайлова) олоо сайханар... Маайыс Кытаанахтан торутгах Филипп Сидорова юргэн тахсан уол оёну иигэнээр биеийн уолура Евгений Сидоров — ыал арга. Капоша, Машенька, Анита дон кыргыттардах, ийттин дьэстигэр быр-бааччы оло-роллор. Онон Мария Сидорова ата ааттанар кэмэ кэпэ турдана.

Мария ЦАРФЕНОВА,
СР бодлоготгач бэлтгэгч

Дыокунская курорт.

ЧУРАПЧЫ МЕЛОДИСТАРЫН ХОЛОБУР ОҢОСТОН

Республика оскудаларын үрүмүн
"Музыка динест" диген хамсаганын үзүмүн
түнийс. Бу оюну кайы башыгынан
дуухубай култуурата үрүмүрү, чоёко,
ыраа дууналиах кайы буаа улактарын
саламат сөтгөөх хайыса бушур дин

Торобуот норуотун ырымаан-тойлун, музикалык кутуурамын биэ уламгыт оро, куруу-бай майышкын, харса-хабыра суук тылаах-осток, оро маһы өртүтүөн көмүшмөстөк кайы бууруо суога. Кини хайван да үйүн дууһамак, кэрэни көрөсүнэр, үтүөнү ойдуур, үтүгүн сыныһылар буста уламгайа. Урут Сибирский быһас ахтогон дьон-сэрт үрөкс-билинэ тарыһан, кутуурунай революция ахтогон барбыт сыйлыртытан саха норуота аһа бастаган турар, омук дьонун музикалыкый инструмента-рын- баһалайканы, маһолуһунай, гитараны, гармоничаны, баяны өтүс сүргүн көрөсүн булар-талар, ооннууур дууһууттара. Көнсүрдөргө, үтүгү-сыныһанат көһсүрүгэр хайаһар да бу инструментаһынан ооннууур, дьону-сүргүн үмөтүтүтүр, уһуйар, үрөтлөр таһаннар биэр бууһууттара. Хас төһүөк кайы гармоничтан, баяннан ыһыһыр-туойор үтөс кыһынга. Анаа музика үрөксөк дьоннор суук да буолуһалар, дьон-норуот бойһорун баһаһынан ыһыһыр-туойар,ооннууур, тыһаһар өтүр. Дьэ, ити курдук, сайыһытан сайыһы көтөн музикалыкый үчүлүгө, музикалыкый оһууһалар аһыһан барбыттара. Оһо оһоһор тарыһыһыһа кууһсүгүр, саха норуотун музикалыкый кутуурунай үрөксө, аһаһ үрөксүгүр кыһрон саха музикалыкый тһуһун ар аһаһ иһтүгүк арһыһтар кыһс оро хайһан барбыта.

Урлугуугаи бичигдэл, дүрснийг муузалын шийдвэрээр хөрөнгийн түүхтүүн уонга тэрэгнэн сахмэжигдэснээрн айдмалын дараа бусадлар. Кинигэр тэрэгнэн тэсвигдэл, элэл олгогдон оогор, бигдэ саагаруулар, куруулар, бигдэ уорор-когор дондэр дэсн бэрт сонго элэлтэр. Кырмалын дунд, мэлдэгэр, лэгдэр хомоор, үрүг көмүс тэсвигдэл хомоонюулар кыбнэ комүс доргоонюулар тугсар, күбүрүр, дондэр-кылар айдмэ бигдэнэр, кыбдэг ыраа оогорн, торообут норуугларлар бичигдэлэр.

Онон, мелодист дугин ойбоол дүрэгт ис хоорондоо. Мелодистар суурайгчлар, дуусбуундуктар, артыстар зүрдэг энэ айыр үнэлгээр бийлэлтэн сүрэлэр, бары үрэмтэн тангачларга биебиднээр нэлэлт түрэн, Виктор Никитков, Ахшайы Семёнов 1993 с. "Саха самодетельный композиторара уонна мелодистар" дугиннигээр онон "СИИМ" коммерскай-мелодисткай фирмага биебидн кун сүрүн мурорбунт. Бу кинигэр бийин олохтохтохтун бастаант.

Тарас Павлович Месinian (1904 с.) Басы жетиле килертигибиз, 1930-1938 сс. Сава государствений театрында театрыл диктор-тор, 1940-1947 сс. П.А.Огуновский атында Сава государствений музыкальный-драматический театрылар уонга театр студияга дикторторун, артындагы уонга совет ырыагыттын улусобит, 1947 с. Сава АССР улуус, 1957 с. Сава АССР партияий артында буолбула, Ф.Г.Корнилов "Сава бастагы ырыалары", Дикторскайыны иениз кытаа тааарырыл килертир, 1969 с. буютотомго хомурунмука "Билтисебэр" – Степан Савин-Кун Дикторскай тылар Тарас Павлович Месinian кылаагыттын, "Сайыгы" К.Уураагыл тыларылар, Тарас Павлович мелочивлыгы ырыа буолан күп сирин кербуттэр. Маны сире "Махсаагылыр сурукул", "Тулук-тулук доноттор", "Олукор ары" кили ылаан үйүтүлүг маймалара эптор.Онон сазалы тароуий ырылар маймаларын үйүтүлүг килитибт булар диги билин, турангылар кек тулук тустакыг. Кил 1957 с. агылаагы 4 килитибт.

[illegible]

Елор Степанович Коптеев (1939 с. н.м.)
ийн 24 хүндэт Композитор төрсөбүтэ. 1964-
1966 оо үргэлж сүүлч Дивуулсийн ринд
хорон ырааһна, 1969 с. СГУ саа түүн
саналын бүтэрэн Ойлуун ооскуулар
учуутаншабыта. 1974-1976 оо Хангае
арайнуун хотгуурда саналын соёлоосой
1958 с. ГДМУнч тавиулар "Кюганскае"
дин бастай ыраан айба. Университетэд
үрээр сүүлчээр "Сэргээк устат" үнүү
илемгийн ырааһна, республика арал
фестивалийн хоругдорин дүрлээ. РСФСР
тордуун үөрөгдийн тууна, 1991 с. могол-
стан асоочидыларын чигтэй Баяла 30-тасаа

Ырыслах методист булар. Ырыслары "Уутушар" (Н.Афисьева), "Октябрь сарганы" (А.Бродников), "Ынах ырыны" (Е.Кимина), "Сенгелдер" (С.С.Виласанов), "Чороотто кутулуп кыялыны" (Хр.Горохов), "Сак кэр кыргычар" (И.Федосеев) унда ырысларыс. 2009 с. октябр токубелле

[illegible][illegible]

Степана Афиногенова Константиновна
1954 с. Хайнааская торообуга, 1975 с.
Дюкуускаяга истучиниена, 1983 с.
Хабаронскийгайга культура институту
бүтэрбуга Уолскага 50-ча ырылаах. Усуу
истыгыга турган оңо ырышаран айыага уусуе
"Доробо, Чувачин чарна" (М.М.Майсакка)
"Алба курул спорту" (П.П.Павлова), "Эй
туртурдо" (П.П.Павлова) уолла. порукка
биллэримин ырыларлаах, хорутуулаахты
ылыа оһолго.

Василий Егорович Петров (1948 с. Хайкенское поселение) 1969 с. Дирингсхуиз оу-судантар музыканттың сәйкешчанын үлгүлөттө. Барыта 70-ча ырымнарды Укусуго нурот айым илалынанучай-методический классини музыкал-най фонетиктар кылышыбыгыра. РФ сурыйкычтарыны Сокобун чыныгы бусулба. Ырымдары: "Тулукчан" (ЦДМпринс "Котэни" (П.О.Укусул), "Халыктар (В.Петров), "Күрөтэ" (М.Эверсто-Обуто), "Алас кылып" уода ырымдарыны кысык бил-либте. Василий Егорович Петров-Айы 2012 с. рөстүмдүмдү айырып кеткендиги билдирилет.

[illegible][illegible]

Федор Федорович Готтсх 1902 с. алуны
14 күнүз Аллага теребүтэ. 1981 с.
Дюкуускайга култуурунай-сырдага
учуушны бүтүрбүтэ. Аллага Халым
Аллархонкуга култуура дьытисэ.

бөмбөлөгүн үзгүчтүн сабаттообу. "Хомус пьеси" деген Василий Кокорин хохонугар бастагы ырынын айыпта. 1982-1984 сс.Чынгара кулугулар уу-уран салыаанынын үзгүчтө. 1984-1987 сс. Тогоон кулугулар уу-уран салыааны, окусуда ырыа учууга. Бу кэмю Чынгара "Ийин" изартелы тэрийбит. 1986 с. Ушан-Ушар кулугу инстипугулар ууран кыр-бит. 1987-1990 сс. Чынгара СДК-гар музикаанын салыаанынын үзгүчтө. 1990-1991 сс. Кылаактары кулугура диктот уу-уран салыаанынын ушан окусуда музика учуугуанын үзгүчтө. 1991 с. "Наара окусар эстраа минипатораларын тасарыгар артыны быгылытынын үзгүчтө. 1993 с. РТК-га багыланын үзгүчтө. Ити сыт Сого АССР мелаштарын тумсулорин чыгыно бослуга. 1994 с. "Ийин" изартел ирорин аны суугуга. Бу сыт "Ылырлар мекю куорон" деген ырыларын хоуурунууга тахсыкта. 1995 с. Чынгарага 40-ка юмбосок республикага бастагы эр дикт хорун тэрийбит. 1997 с. хор "Нарынш" алы ыгыпта. 2006 с. ГИМаарон-Дусон Дылылы "Од мин дейири-Нурани" деген хохонугар сурйубт ырыта Чурини учуугуныа бослуга. Федор Тоголов - 40-ка ырыа алгара. Ф.Ф.Тоголов 1996 с. окусон творобит.

[illegible]

Татьяна Егоровна Захарова (1947 с.г.) Айгу
үзгөйлөгүч 1987 сылтан кавиринг. Ырылары
"Үлө хонго-Маралайы" (Н.Данилов)
"Күрөгү" (Д.И.Юнон-Мукулайский), "Ылаалар"
(М.И.Голофаст), "Мин ырына турабын"
(С.Данилов) унда ырыларын. 1993 с. Сая
сыныг мектептеринин ассоциациянын члениг.

Федор Егорович Харитонов (1963 с. кулундуз 3 күндүз төрөөбүз) "Кэрэк" рок-группасынын ага лидери. 1990 с. Дюкунскайга аян манайыктыгы менен "Табык" рок-болук кураар үч бастаы биринчестик мүнөзүн камсыз кылат. 1992-1994, 1996 сс. республикадагы "Табык" рок-болук күндүз камсыз кылат. 1995 с. "Кэрэк" рок болук үбүлүүсү Халыкка камсыз кылат. Бу тартипте 10-ча болук үчүн биринчестик ырааттар камсыз кылат. Федор Егорович 30-ча ырааы бийге тилик, мелодияны куруу, группанын тартиптер, бийлери сөөк ырааларын Саганга, Сарлаанга Осинова ылаалар республикага таратылат. Ырааларын "Викторин" радиога биринчестикте.

Ниязгул Петровна Лузин (1984 с. босыйн 16 күнүгү торообуз). Эгер үйүгү ийер ташамагыт бусар. "Үрүң Күзгү", "Торообут дей-дүм", "Сайылым" ырларыны ийер бөтүрөсү ышынар. Күрөт "Викторин" радиолетар ырыларга басынып сүрөтсүмүнтүр. 2009 с. республикагазы "Сана ырыа" интерактивнай курскурстар байып ыратынып туучамак, керсега ситишсизсизик кытыбыга, 2011 с. "Тангауулулар" "Ауыма" үбүрүйсөзкыларга эгер ырыа айычылар, мекендестар курскурстары-рп 1 ситенсизик Лузинга басыга. Нэтижени татааллаш донун түмө тардан байып багытынып турурутуган "Сүйүт телефон", "Ошк тага" диги сүрөтсөзкы кызыктары ситон татаалыга.

Миршания Тимуровна Макарова (1968 с.) - 2014 с. Сива сирин мекенистарын советтештирсе, 2011 с. Таштаба Алемга тилларларга ырларча Гран-при хайалына буюнса. Ишчил Томмоор ылыттыкты "Берг дружи" ырыа курурз 1 степенек дурса, 2011 с. Аларва Бостокто "Берг Налеки" икки степенек дурса, "Келусеэр ситимеэр" аласа паронический ырыа курурз Майа 2012 с. Гран-при "Алтын-Майин" норротта икки ардырлыныкы этно-фольклорный фестивалга (Кабардино-Балкарская республика 2012 с.) "Музыка" номинация кыайлында РФ култууралар сыйлар юниа Арктика сыйла

адамның 1-кы айналас: “Нәурсұтун ыбыяра” республикадагы ырыя курадин Гран-при хайафията, 2014 с. Азия Алаңыгар В.Носе теребүтү 75 сылгар “Дыкты журууун” норуу 3-с степенизек лауреат алын ыбыята. Судик журуунасылык үзүни сылгар мезо- дикабият.

Владимир Иванович Мохначенский – СР
учулулук артыда. 1974 с. ВТМЭИ чыгуусуна.
«Чороон-1» бөлөк салаалыгыта. Сава сиригир
локациял-инструменталыгый ансамблигир
укуккал-принцир бастааы сулу талкыгир бир
дүйүлүлүктө. 2016 с. ырыкка чыгарылган акто-
нго туорат.

Нигалыя Спирidonова Кривошапана-Давыдана 1983 с. муус устар 2 кулугур торобууга, СР кулугураан уйгуна 35 арнаа алгара, 2 албомуу тапсарарбыта. Тын халханыстыбатын академиятын экономикай факультинын бүтүрүгү 2001 с. "Билла, эир саа" куюуруу кылайышпада. Ити сыл Казань куоракка "Студенеская весна" 1 степенек лауреат, Улуу Итин куоракка "Студенеская весна-2002" Гран-при, Самара 2003 с. "Студенеская весна-2003" лауреат, 2007 с. Дюковскийга "Сага ырыа" телевизионай интерактивнай куонкурсука "Космический ырыа" номинация. Ити сыл Улуу Брития "New Stars" аералы ырыаа топоронунлар поруготтар иизи аралашарыада куюуруска 1 степенек лауреат. "Этиген хомус" музыкалыай биргисмийи 4 тегүтүзэ кылайышпада. MP3 форматы аралашбомуу тапсарарбыта, мейиз 35 ырыаа кыабыгы.

Александр Игоревич Дьячковский
Саврын 1977 с. муус устар 25 күнүзү тирөөбүз
СР культуурабын туугузу, ырыаңды, мелодия
Саха музыкалын фольклору, ырыаңын
тойугун, дуоһунай культуурабын кыскач прога
мандарыар. Кутуура уонна искусство кылааһы
СФШФКФ СГУ+РМЭИ "культура" кылааһы
спецнааһын бүтүрбүт. "Урал-Мана"
норуоттар икки ардыларынаа фестиваль лау
реата. 2004 с. Уфа куоракка, 2005 с. Улан-Удус
хабарга ырыаңын тоторуга нуруоттар икки
ардыларынаа куонкурс лауреата. 2005 с.
"Эпигэххэс" куонкурсун кылааһыа, 2006 с.
"Сага ыра" телевизионай интерактивнай
куонкурс кылааһыа. Ити сыт, Волгоград
"Студентский весна" Бүтүн Россиянаа куонк
курс лауреата, 2007 с. "Бриллиантовый голос
России" Бүтүн Россиянаа куонкурс лауреа
та. 2010 с. Красноярскайга "Самое теплое эл
музыка фестивалын лауреата. Германия
Германия, Франция фольклорной фестив
лар кылааһыа, Кытайга гастрольаага 2005
адыһаабын уонна компакт-диск таһаарбын.
2007 с. "Адыһаах" кылааһы бекэтэммит.

[illegible][illegible]

